

**SCIENCE**  
**PROBLEMS.UZ**

ISSN 2181-1342

Actual problems of social and humanitarian sciences  
Актуальные проблемы социальных и гуманитарных наук

# Ijtimoiy-gumanitar fanlarning dolzarb muammolari

3-son (6-jild)

**2026**

**SCIENCEPROBLEMS.UZ**

**IJTIMOIIY-GUMANITAR FANLARNING  
DOLZARB MUAMMOLARI**

*№ 3 (6) – 2026*

**АКТУАЛЬНЫЕ ПРОБЛЕМЫ СОЦИАЛЬНО-  
ГУМАНИТАРНЫХ НАУК**

**ACTUAL PROBLEMS OF HUMANITIES AND SOCIAL SCIENCES**

**TOSHKENT-2026**

## **BOSH MUHARRIR:**

Isanova Feruza Tulqinovna

## **TAHRIR HAY'ATI:**

### *07.00.00- TARIX FANLARI:*

Yuldashev Anvar Ergashevich – tarix fanlari doktori, siyosiy fanlar nomzodi, professor;

Mavlanov Uktam Maxmasabirovich – tarix fanlari doktori, professor;

Xazratkulov Abror – tarix fanlari doktori, dotsent;

Tursunov Ravshan Normuratovich – tarix fanlari doktori;

Xolikulov Axmadjon Boymahmatovich – tarix fanlari doktori;

Gabrielyan Sofya Ivanovna – tarix fanlari doktori, dotsent;

Saidov Sarvar Atabullo o'g'li – katta ilmiy xodim, Imom Termiziy xalqaro ilmiy-tadqiqot markazi, ilmiy tadqiqotlar bo'limi.

### *08.00.00- IQTISODIYOT FANLARI:*

Karlibayeva Raya Xojabayevna – iqtisodiyot fanlari doktori, professor;

Nasirxodjayeva Dilafruz Sabitxanovna – iqtisodiyot fanlari doktori, professor;

Ostonokulov Azamat Abdukarimovich – iqtisodiyot fanlari doktori, professor;

Arabov Nurali Uralovich – iqtisodiyot fanlari doktori, professor;

Xudoyqulov Sadirdin Karimovich – iqtisodiyot fanlari doktori, dotsent;

Azizov Sherzod O'ktamovich – iqtisodiyot fanlari doktori, dotsent;

Xojayev Azizxon Saidaloxonovich – iqtisodiyot fanlari doktori, dotsent

Xolov Aktam Xatamovich – iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent;

Shadiyeva Dildora Xamidovna – iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent v.b.;

Shakarov Qulmat Ashirovich – iqtisodiyot fanlari nomzodi, dotsent.;

Jabborova Charos Aminovna - iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD).

### *09.00.00- FALSAFA FANLARI:*

Hakimov Nazar Hakimovich – falsafa fanlari doktori, professor;

Yaxshilikov Jo'raboy – falsafa fanlari doktori, professor;

G'aybullayev Otabek Muhammadiyevich – falsafa fanlari doktori, professor;

Saidova Kamola Uskanbayevna – falsafa fanlari doktori;

Hoshimxonov Mo'min – falsafa fanlari doktori, dotsent;

O'roqova Oysuluv Jamoliddinovna – falsafa fanlari doktori, dotsent;

Nosirxodjayeva Gulnora Abdukaxxarovna – falsafa fanlari nomzodi, dotsent;

Turdiyev Bexruz Sobirovich – falsafa fanlari doktori (DSc), Professor.

### *10.00.00- FILOLOGIYA FANLARI:*

Axmedov Oybek Saporbayevich – filologiya fanlari doktori, professor;

Ko'chimov Shuxrat Norqizilovich – filologiya fanlari doktori, dotsent;

Hasanov Shavkat Ahadovich – filologiya fanlari doktori, professor;

Baxronova Dilrabo Keldiyorovna – filologiya fanlari doktori, professor;

Mirsanov G'aybullo Qulmurodovich – filologiya fanlari doktori, professor;

Salaxutdinova Musharraf Isamutdinovna – filologiya fanlari nomzodi, dotsent;

Kuchkarov Raxman Urmanovich – filologiya fanlari nomzodi, dotsent v/b;

Yunusov Mansur Abdullayevich – filologiya fanlari nomzodi;

Saidov Ulugbek Aripovich – filologiya fanlari nomzodi, dotsent;

Qodirova Muqaddas Tog'ayevna - filologiya fanlari nomzodi, dotsent.

#### *12.00.00- YURIDIK FANLAR:*

Axmedshayeva Mavlyuda Axatovna – yuridik fanlar doktori, professor;

Muxitdinova Firyuza Abdurashidovna – yuridik fanlar doktori, professor;

Esanova Zamira Normurotovna – yuridik fanlar doktori, professor, O'zbekiston Respublikasida xizmat ko'rsatgan yurist;

Hamroqulov Bahodir Mamasharifovich – yuridik fanlar doktori, professor v.b.,;

Zulfiqorov Sherzod Xurramovich – yuridik fanlar doktori, professor;

Xayitov Xushvaqt Saparbayevich – yuridik fanlar doktori, professor;

Asadov Shavkat G'aybullayevich – yuridik fanlar doktori, dotsent;

Ergashev Ikrom Abdurasulovich – yuridik fanlari doktori, professor;

Utemuratov Maxmut Ajimuratovich – yuridik fanlar nomzodi, professor;

Saydullayev Shaxzod Alixanovich – yuridik fanlar nomzodi, professor;

Hakimov Komil Baxtiyarovich – yuridik fanlar doktori, dotsent;

Yusupov Sardorbek Baxodirovich – yuridik fanlar doktori, professor;

Amirov Zafar Aktamovich – yuridik fanlar doktori (PhD);

Jo'rayev Sherzod Yuldashevich – yuridik fanlar nomzodi, dotsent;

Babadjanov Atabek Davronbekovich – yuridik fanlar nomzodi, professor;

Normatov Bekzod Akrom o'g'li — yuridik fanlar bo'yicha falsafa doktori;

Rahmatov Elyor Jumaboyevich — yuridik fanlar nomzodi;

#### *13.00.00- PEDAGOGIKA FANLARI:*

Xashimova Dildarxon Urinboyevna – pedagogika fanlari doktori, professor;

Ibragimova Gulnora Xavazmatovna – pedagogika fanlari doktori, professor;

Zakirova Feruza Maxmudovna – pedagogika fanlari doktori;

Kayumova Nasiba Ashurovna – pedagogika fanlari doktori, professor;

Taylanova Shoxida Zayniyevna – pedagogika fanlari

doktori, dotsent;

Jumaniyozova Muhayyo Tojiyevna – pedagogika fanlari doktori, dotsent;

Ibraximov Sanjar Urunbayevich – pedagogika fanlari doktori;

Javliyeva Shaxnoza Baxodirovna – pedagogika fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD);

Bobomurotova Latofat Elmurodovna — pedagogika fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD).

#### *19.00.00- PSIXOLOGIYA FANLARI:*

Karimova Vasila Mamanosirovna – psixologiya fanlari doktori, professor, Nizomiy nomidagi Toshkent davlat pedagogika universiteti;

Hayitov Oybek Eshboyevich – Jismoniy tarbiya va sport bo'yicha mutaxassislarni qayta tayyorlash va malakasini oshirish instituti, psixologiya fanlari doktori, professor

Umarova Navbahor Shokirovna– psixologiya fanlari doktori, dotsent, Nizomiy nomidagi Toshkent davlat pedagogika universiteti, Amaliy psixologiyasi kafedrasini mudiri;

Atabayeva Nargis Batirovna – psixologiya fanlari doktori, dotsent;

Shamshetova Anjim Karamaddinovna – psixologiya fanlari doktori, dotsent;

Qodirov Obid Safarovich – psixologiya fanlari doktori (PhD).

#### *22.00.00- SOTSIOLOGIYA FANLARI:*

Latipova Nodira Muxtarjanovna – sotsiologiya fanlari doktori, professor, O'zbekiston milliy universiteti kafedra mudiri;

Seitov Azamat Po'latovich – sotsiologiya fanlari doktori, professor, O'zbekiston milliy universiteti;

Sodiqova Shohida Marxaboyevna – sotsiologiya fanlari doktori, professor, O'zbekiston xalqaro islom akademiyasi.

#### *23.00.00- SIYOSIY FANLAR*

Nazarov Nasriddin Ataqulovich –siyosiy fanlar doktori, falsafa fanlari doktori, professor, Toshkent arxitektura qurilish instituti;

Bo'tayev Usmonjon Xayrullayevich –siyosiy fanlar doktori, dotsent, O'zbekiston milliy universiteti kafedra mudiri.

---

## OAK Ro'yxati

Mazkur jurnal Vazirlar Mahkamasi huzuridagi Oliy attestatsiya komissiyasi Rayosatining 2022-yil 30-noyabrdagi 327/5-son qarori bilan tarix, iqtisodiyot, falsafa, filologiya, yuridik va pedagogika fanlari bo'yicha ilmiy darajalar yuzasidan dissertatsiyalar asosiy natijalarini chop etish tavsiya etilgan ilmiy nashrlar ro'yxatiga kiritilgan.

---

**“Ijtimoiy-gumanitar fanlarning dolzarb muammolari”** elektron jurnali 2020-yil 6-avgust kuni 1368-sonli guvohnoma bilan davlat ro'yxatiga olingan.

**Muassis:** “SCIENCEPROBLEMS TEAM” mas'uliyati cheklangan jamiyati

## Tahririyat manzili:

100070. Toshkent shahri, Yakkasaroy tumani, Kichik Beshyog'och ko'chasi, 70/10-uy. Elektron manzil:

[scienceproblems.uz@gmail.com](mailto:scienceproblems.uz@gmail.com)

## Bog'lanish uchun telefon:

(99) 602-09-84 (telegram).

## MUNDARIJA

### 07.00.00 – TARIX FANLARI

|                                                                                                                                                                                               |       |
|-----------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|-------|
| <i>Yusupov Shakir Xaitbayevich</i><br>AMIR TEMUR VA TEMURIYLAR DAVRIDA XORAZM SHAHARSOZLIK MADANIYATI<br>TARAQQIYOTINING NATIJALARI .....                                                     | 11-18 |
| <i>Saparbaev Bunyod Khurrambek ogli</i><br>THE ART OF NEGOTIATION: KHIVA AND RUSSIA ENGAGEMENT<br>UNDER MUHAMMAD RAHIMKHAN I (1806–1825) .....                                                | 19-28 |
| <i>Tursunova Gavhar Begmurodovna</i><br>ROSSIYA IMPERIYASINING SIRDARYO VILOYATIGA AHOLINI KO'CHIRISHDA<br>MAHALLIY AHOLINING QARSHILIK HARAKATLARI (1890–1916-YILLAR) .....                  | 29-32 |
| <i>Polvonov Kozimbek Naimovich, Baratov Otabek Aripovich</i><br>SHAHARLAR DEMOGRAFIYASI VA KLASSIFIKATSIYASIDAGI O'ZGARISHLAR<br>(QASHQADARYO VILOYATI MISOLIDA) .....                        | 33-40 |
| <i>Сагатовна Зиёдахон Бахтияровна</i><br>МИГРАЦИОННЫЕ ПРОЦЕССЫ МЕЖДУ УЗБЕКИСТАНОМ И ТУРЦИЕЙ:<br>ПРОБЛЕМЫ И ПЕРСПЕКТИВЫ .....                                                                  | 41-45 |
| <i>Saidboboyeva Gulzora Nematjonovna</i><br>STATISTIK NASHRLAR VA ADABIYOTLARDA TURKISTONNI ELEKTRLASHTIRISH<br>MASALASI (XX ASRNING 20–50-YILLARI) .....                                     | 46-51 |
| <i>Shamshidinov Baxriddin Sharobiddin o'g'li</i><br>FARG'ONA VODIYSI AHOLISINING ETNIK TARKIBI, ETNOSLARNING JOYLASHUVI<br>VA ETNODEMOGRAFIK XUSUSIYATLARI (XIX ASR — XXI ASR BOSHLARI) ..... | 52-56 |

### 08.00.00 – IQTISODIYOT FANLARI

|                                                                                                                                                                    |       |
|--------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|-------|
| <i>Xudayberganov Dilshod Tuxtabayevich, Achilova Firuza Kurbanovna</i><br>MINTAQA IQTISODIYOTIDA XIZMATLAR SOHASINI SAMARALI RIVOJLANTIRISH<br>YO'NALISHLARI ..... | 57-67 |
| <i>Султанова Дина Файзрахмановна</i><br>НАУЧНАЯ МЕТОДОЛОГИЯ ИНСТИТУЦИОНАЛЬНОГО МЕХАНИЗМА<br>В ЭКОНОМИКЕ ОТРАСЛИ КОНЕВОДСТВА .....                                  | 68-72 |
| <i>Xushvaqtov Jasur Shuhrat o'g'li</i><br>KO'CHMAS MULKNI HAYOTIY SIKL YONDASHUVI ASOSIDA OMMAVIY BAHOLASH<br>METODOLOGIYASINI TAKOMILLASHTIRISH .....             | 73-82 |
| <i>Jabbarov Nurbek Atanazarovich</i><br>O'ZBEKISTON SANOATIGA ENERGIYA RESURSLARINING TA'SIRINI BAHOLASHNING<br>NAZARIY ASOSLARI .....                             | 83-88 |

### 09.00.00 – FALSAFA FANLARI

|                                                                                                                         |       |
|-------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|-------|
| <i>Zaripova Hulkan Toxir qizi</i><br>O'ZBEKISTONDAGI TARIXIY-MADANIY JARAYONLARDA MARGINAL<br>QATLAMLARNING O'RNI ..... | 89-95 |
|-------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|-------|

|                                                                                                                                                                                                                                                                      |         |
|----------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|---------|
| <i>Abdullayeva Saodat Nurillo qizi</i><br>PAZANDACHILIK MADANIYATI VA SALOMATLIK FALSAFASI:<br>VOZEHNING “KONI LAZZAT XONI NE’MAT” ASARIDA<br>TAOMLARNING TIZIMLASHTIRILISHI .....                                                                                   | 96-99   |
| <i>Rajabov Behruz Baxshillayevich</i><br>TINCHLIK VA HAMKORLIKNING FALSAFIY MOHIYATI HAMDA<br>ZAMONAVIY JAMIYAT TARAQQIYOTIDAGI O’RNI.....                                                                                                                           | 100-104 |
| <i>Artigova Adolat Ataboyevna</i><br>MAHMUD AZ-ZAMAXSHARIYNING “AL-KASHSHAF” ASARI<br>VA UNING TARIXIY AHAMIYATI .....                                                                                                                                               | 105-109 |
| <i>Umarova Feruza</i><br>MAFKURAVIY TAHDIDLARGA QARSHI KURASHDA DIN<br>VA DAVLAT MUNOSABATLARI TAHLILI .....                                                                                                                                                         | 110-116 |
| <i>Djalalova Nigora Xusanovna</i><br>IJTIMOIY-MADANIY TEXNOLOGIYALARNI O’RGANISHDA<br>RAQAMLI ONG KONSEPSIYASI .....                                                                                                                                                 | 117-120 |
| <i>Ходжиметов Шахрух Русланбекович</i><br>ЭМИГРАЦИОННЫЕ И ИММИГРАЦИОННЫЕ ПРОЦЕССЫ ВЛИЯНИЕ<br>НА СТАБИЛЬНОСТЬ ОБЩЕСТВА .....                                                                                                                                          | 121-124 |
| <i>Islamova Gulzamon Madiyevna</i><br>JADIDLAR DAVRIDA TA’LIM TIZIMIDAGI ISLOHOTLARNING FALSAFIY ASOSLARI.....                                                                                                                                                       | 125-130 |
| <i>Uraqov Nodirbek Boboqulovich</i><br>HECI KONSEPSIYASI VA MAHDUMI A’ZAM MEROSI:<br>BAG’RIKENGLIK, AKSIOLOGIK MUSHTARAKLIK, METODOLOGIK TAFOVUT,<br>UMUMIY NUQTALAR VA FARQLAR HAMDA AGRAR TA’LIMDA INSONPARVARLIK<br>G’OYALARINI INTEGRATSIYA QILISH MASALASI..... | 131-136 |
| <b>10.00.00 – FILOLOGIYA FANLARI</b>                                                                                                                                                                                                                                 |         |
| <i>Baydjanova Iroda Abdullayevna</i><br>TARJIMADA HAZIL-MUTOYIBA KONSEPTINING SAQLANISHI MUAMMOLARI:<br>“SHUM BOLA” ASARINING O’ZBEK, INGLIZ VA RUS TILLARIDAGI<br>TARJIMALARI MISOLIDA .....                                                                        | 137-143 |
| <i>Imomiddinova Nargiza</i><br>ASL XITOYCHA HARBIY TERMINLARNING SHAKLLANISHI VA RIVOJLANISHI .....                                                                                                                                                                  | 144-154 |
| <i>Sobirov Anvar Kuvandikovich</i><br>JONLI SO’ZLASHUV NUTQIDA SO’Z TARTIBINING LINGVOPOETIK<br>VA LINGVOPRAGMATIK XUSUSIYATLARI .....                                                                                                                               | 155-159 |
| <i>Азизова Насиба Бахритдиновна</i><br>ЯЗЫКОВАЯ ЛИЧНОСТЬ КАК КУЛЬТУРНЫЙ КОНЦЕПТ: РЕКОНСТРУКЦИЯ ИДЕЙ<br>АЛИШЕРА НАВАИ И ИХ РЕЛЕВАНТНОСТЬ ДЛЯ СОВРЕМЕННОЙ<br>ЛИНГВОКУЛЬТУРОЛОГИИ.....                                                                                  | 160-168 |
| <i>Ishankulova Diyora Allovidinovna</i><br>UMAR XAYYOM SHE’RIYATINING G’OYAVIY-MAZMUNII MOHIYATI<br>VA ULARNING TARJIMADAGI TALQINI .....                                                                                                                            | 169-174 |

|                                                                                                                                                     |         |
|-----------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|---------|
| <i>Olimjon Jalilov Muxidinovich</i><br>INGLIZ VA O'ZBEK EPOSARIDA LINGVISTIK MODELLARNING<br>QIYOSIY XUSUSIYATLARI .....                            | 175-178 |
| <i>Achilova Zuxra Qurbonovna</i><br>"MALLA SAVDOGAR" DOSTONI VARIANTLARIDA BAXSHIYONA<br>JANG POLOTNOSI VA PEYZAJ ESKIZLARI .....                   | 179-184 |
| <i>Orazgalieva Ayjamal Marat qizi</i><br>SYNONYMIC AND PRAGMATIC VERBALISATION OF CHILD/BALA<br>IN ENGLISH AND KARAKALPAK LEXICOGRAPHY .....        | 185-192 |
| <i>Babayeva Irada Sabirovna</i><br>LINGUOCULTUROLOGICAL APPROACH TO THE STUDY OF EMPATHIC<br>COMMUNICATION .....                                    | 193-198 |
| <i>Тоштемурова Фарангиз Шухратовна</i><br>РАЗВИТИЕ СЛОВАРНОГО СОСТАВА СОВРЕМЕННОГО РУССКОГО ЯЗЫКА<br>И РОЛЬ СЛОВООБРАЗОВАНИЯ В ЕГО ОБОГАЩЕНИИ ..... | 199-202 |

## **12.00.00 – YURIDIK FANLAR**

|                                                                                                                                                                                                                  |         |
|------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|---------|
| <i>Utemuratova Sapargul Shamshetovna</i><br>EKOLOGIYA SOHASIDAGI JINOYATLARDA MAXSUS SUBYEKT TUSHUNCHASI VA<br>MANSABDOR SHAXSLARNING JINOIY JAVOBGARLIGI .....                                                  | 203-207 |
| <i>Qilichev Xayrulla Mamatovich</i><br>FUQAROLARNING O'ZINI O'ZI BOSHQARISH ORGANLARINING DAVLAT<br>XUSUSIY SHERIKLIK BITIMIDA ISHTIROK ETISHINING O'ZIGA XOS JIHATLARI .....                                    | 208-217 |
| <i>Бурханова Шийрин Жамшитовна</i><br>ГОСУДАРСТВЕННАЯ ПРАВОВАЯ ПОЛИТИКА И НОРМОТВОРЧЕСТВО:<br>ВЗАИМОСВЯЗЬ И ОСОБЕННОСТИ РАЗВИТИЯ .....                                                                           | 218-223 |
| <i>Akayeva Marapat Abduhalikovna</i><br>GENDER TENGLIGINI TA'MINLASHDA HUQUQIY SIYOSAT:<br>O'ZBEKISTON TAJRIBASINING TAHLILI.....                                                                                | 224-232 |
| <i>Chuboyeva Ozodaxon Quvonbekovna</i><br>XOTIN-QIZLARNING JAMIYAT IJTIMOIIY-SIYOSIY HAYOTIDAGI O'RNI .....                                                                                                      | 233-240 |
| <i>Хидоятлов Бахтиер Батырович, Парахатова Шахноза Ерназаровна</i><br>ПРОЦЕССУАЛЬНЫЕ АСПЕКТЫ ИСПОЛЬЗОВАНИЯ СПЕЦИАЛЬНЫХ ЗНАНИЙ В<br>ПОЛУЧЕНИИ ОБРАЗЦОВ ДЛЯ ЭКСПЕРТНОГО ИССЛЕДОВАНИЯ<br>В УГОЛОВНОМ ПРОЦЕССЕ ..... | 241-250 |
| <i>Dadaboyeva Jumagul Anvarovna, Habibullayev Muhammadrajab Obidjonov</i><br>JAHON HAMJAMIYATINING GENDER TENGLIGINI TA'MINLASHGA<br>QARATAYOTGAN E'TIBORI .....                                                 | 251-256 |
| <i>Абдулжаппоров Шахбоз Музаффар ўғли</i><br>МОБИЛЬНОЕ БАНКОВСКОЕ МОШЕННИЧЕСТВО: УГРОЗЫ, МЕХАНИЗМЫ<br>СОВЕРШЕНИЯ И КОМПЛЕКСНЫЕ МЕРЫ ПРОТИВОДЕЙСТВИЯ .....                                                        | 257-267 |
| <i>Nasridinov Yigitali Borataliyevich</i><br>XOTIN-QIZLARNI TAZYIQ VA ZO'RAVONLIKDAN HIMOYA QILISH SOHASIDA<br>DAVLAT SIYOSATI VA HUQUQIY ASOSLAR .....                                                          | 268-276 |

|                                                                                                                                                                                                                                          |         |
|------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|---------|
| <i>Mirzakarimova Dilafruz Doniyorjon qizi</i><br>SUN'IIY INTELLEKT YORDAMIDA KIBERHUJUMLARNI ANIQLASH<br>VA OLDINI OLISH .....                                                                                                           | 277-281 |
| <i>Mamatmurodov Farrux Farxod o'g'li</i><br>O'ZBEKISTON KAPITAL BOZORINI RIVOJLANTIRISHDA SUKUK<br>INSTRUMENTLARINING INSTITUTSIONAL ROLI .....                                                                                          | 282-289 |
| <i>Нодирбекова Дилдона Абдумалик кизи</i><br>КОНСТИТУЦИОННЫЕ ОСНОВЫ ПРАВА НА ДОСТУП К ЭКОЛОГИЧЕСКОЙ<br>ИНФОРМАЦИИ И ПРАВОВОЙ АНАЛИЗ АДМИНИСТРАТИВНОЙ ПРАКТИКИ .....                                                                      | 290-297 |
| <i>Ahmadjonov Sultonbek Shukurillo o'g'li</i><br>QALBAKI PUL, AKSIZ MARKASI YOKI QIMMATLI QOG'OZLAR YASASH<br>VA ULARNI O'TKAZISH JINOYATINING AYRIM JINOIY-HUQUQIY JIHATLARI .....                                                      | 298-307 |
| <i>Отаяубаева Айгуль Бахрамовна</i><br>КЛАССИФИКАЦИЯ АДМИНИСТРАТИВНЫХ ЭКОЛОГИЧЕСКИХ<br>ПРАВОНАРУШЕНИЙ В ЗАКОНОДАТЕЛЬСТВЕ РЕСПУБЛИКИ УЗБЕКИСТАН:<br>СРАВНИТЕЛЬНО-ПРАВОВОЙ АНАЛИЗ С ОПЫТОМ РЕСПУБЛИКИ КАЗАХСТАН .....                      | 308-316 |
| <i>Mukimbayev Otabek Sattarovich</i><br>GUVOHNING MAQOMINI HUQUQIY HIMOYALASHDA KONSEPTUAL<br>YONDASHUVLAR.....                                                                                                                          | 317-324 |
| <i>Yakubov Mirzaxid Turabayevich</i><br>NORMATIV-HUQUQIY Hujjatlar ijrosini ta'minlashning<br>Xorijiy modellari va milliy amaliyot uchun xulosalar .....                                                                                 | 325-333 |
| <b>13.00.00 – PEDAGOGIKA FANLARI</b>                                                                                                                                                                                                     |         |
| <i>Jumaniyozova Muhayyo Tojiyevna</i><br>RAQAMLI TA'LIMDA KREATIV KOMPETENTLIKNI RIVOJLANTIRISHNING<br>DIDAKTIK TALABLARI.....                                                                                                           | 334-338 |
| <i>Raxmatullaev Dilmurod Raxmatullayevich</i><br>PROFESSIONAL TA'LIM TIZIMINI RIVOJLANTIRISH VA BO'LAJAK<br>MUTAXASSISLARINING KASBIY KOMPETENSIYALARINI SHAKLLANTIRISHDA<br>STRATEGIK YONDASHUVNING KONSEPTUAL ASOSLARI.....            | 339-348 |
| <i>Yusupova Kamola Nuriddinovna</i><br>NEYROPEDAGOGIKA TA'LIM TIZIMINING YANGI ILMIY TARMOG'I SIFATIDA.....                                                                                                                              | 349-353 |
| <i>Umurzoqov Baxtiyor Boxodirovich</i><br>ZAMONAVIY SHAROITDA HARBIY KADRLAR BOSHQARUVI TIZIMI<br>SAMARADORLIGINING ILMIY-AMALIY ASOSLARI.....                                                                                           | 354-358 |
| <i>Qobilova Nilufar Xudoyshukurovna, Xujamova Dilobar Berdiyrovna</i><br>OLIY PEDAGOGIK TA'LIM MUASSASALARIDA BO'LAJAK O'QITUVCHILARNING<br>SHAXSIY VA KASBIY KONGRUENTLIGINI LOYIHAVIY YONDASHUV ASOSIDA<br>RIVOJLANTIRISH MAZMUNI..... | 359-366 |
| <i>Xaitbayeva Durdona Zokirjon qizi</i><br>SUN'IIY INTELLEKT ASOSIDAGI ADAPTIV RAQAMLI TA'LIM TIZIMINI<br>LOYIHALASHNING NAZARIY-METODIK ASOSLARI .....                                                                                  | 367-371 |

|                                                                                                                                                                                                                                                           |         |
|-----------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|---------|
| <i>Исмаилов Шухрат Абдусоат угли, Инназаров Маджид Амонович</i><br>МЕХАНИЗМЫ ВНЕДРЕНИЯ МОДЕЛИ ФИНАНСИРОВАНИЯ, ОСНОВАННОГО<br>НА РЕЗУЛЬТАТАХ (PERFORMANCE-BASED FUNDING), В ПРОФЕССИОНАЛЬНОМ<br>РАЗВИТИИ РУКОВОДЯЩИХ КАДРОВ ВЫСШИХ УЧЕБНЫХ ЗАВЕДЕНИЙ ..... | 372-378 |
| <i>Rakhmatova Madina Abdumumin kizi</i><br>IMPLEMENTATION OF PROGRAMS FOR AUTOMATIC DETECTION<br>AND CORRECTION OF GRAMMATICAL ERRORS IN ENGLISH WRITING.....                                                                                             | 379-384 |
| <i>To'rayev Azamat Maqsudovich</i><br>TALABALARNING ILMIY-TADQIQOTCHILIK KOMPETENTLIGINI<br>RIVOJLANTIRISHDA BO'SH VAQTNI TASHKIL ETISHNING RAQAMLI METODIKASI .....                                                                                      | 385-390 |
| <i>Mahmudova Farangiz Qurbonboy qizi</i><br>STUDENTS' ATTITUDES TOWARD AI USE IN ENGLISH LANGUAGE LEARNING:<br>HELP OR HINDRANCE? .....                                                                                                                   | 391-399 |
| <i>Burxonova Muxlisa Murtoz qizi</i><br>O'QISH SAVODXONLIGI DARSLIKLARIDAGI BADIY MATNLARNI O'QITISH ORQALI<br>O'QUVCHILARDA 4K KO'NIKMALARINI SHAKLLANTIRISH .....                                                                                       | 400-404 |

**Received:** 16 February 2026

**Accepted:** 01 March 2026

**Published:** 15 March 2026

*Article / Original Paper*

## **CULINARY CULTURE AND HEALTH PHILOSOPHY: THE ORGANIZATION OF FOOD IN VOZEH'S "KONI LAZZAT KHANI NE'MAT"**

**Abdullayeva Saodat Nurillo qizi**

Teacher, Bukhara State Medical Institute

**Abstract.** This article analyzes the work “Koni lazzat va khoni ne’mat” by Qori Rahmatullah Vozeh, a prominent representative of the 19th-century Bukhara enlightenment environment, from the perspective of socio-philosophical and source studies. The study highlights the reasons for writing the work, the main fundamental medical sources used by the author, and the principles of systematization of dishes. Vozeh’s bibliographical innovation through a unified arrangement of scattered culinary recipes, as well as his views on the impact of dishes on human health, their benefits and harms, are revealed. The article attempts to scientifically prove that the work is not only a culinary guide, but also an important ethnographic and preventive medicine source studying the lifestyle of the peoples of Central Asia in the 19th century.

**Keywords:** culinary culture, health philosophy, medical encyclopedia, preventive medicine, ethnography, food classification, national values.

## **PAZANDACHILIK MADANIYATI VA SALOMATLIK FALSAFASI: VOZEHNING “KONI LAZZAT XONI NE’MAT” ASARIDA TAOMLARNING TIZIMLASHTIRILISHI**

**Abdullayeva Saodat Nurillo qizi**

Buxoro davlat tibbiyot instituti o’qituvchisi

**Annotatsiya.** Ushbu maqolada XIX asr Buxoro ma’rifatparvarlik muhitining ko’zga ko’ringan vakili Qori Rahmatulloh Vozehning “Koni lazzat va xoni ne’mat” asari ijtimoiy-falsafiy va manbashunoslik nuqtai nazaridan tahlil qilinadi. Tadqiqotda asarning yozilish sabablari, muallif foydalangan asosiy fundamental tibbiyotga oid manbalar hamda taomlarning tizimlashtirilish tamoyillari yoritilgan. Vozehning pazandachilikka oid tarqoq retseptlarni yagona tartibga solish orqali amalga oshirgan bibliografik yangiligi, shuningdek, taomlarning inson salomatligiga ta’siri, foyda va zararlari haqidagi qarashlari ochib beriladi. Maqolada asarning nafaqat oshpazlik qo’llanmasi, balki XIX asr Markaziy Osiyo xalqlari turmush tarzini o’rganuvchi muhim etnografik va profilaktik tibbiyotga oid manba ekanligi ilmiy tomondan isbotlashga harakat qilinadi.

**Kalit so’zlar:** pazandachilik madaniyati, salomatlik falsafasi, tibbiy ensiklopediya, profilaktik tibbiyot, etnografiya, taomlar tasnifi, milliy qadriyatlar.

DOI: <https://doi.org/10.47390/SPR1342V6I3Y2026N14>

**Kirish.** Qori Rahmatulloh Vozeh (1818–1894) XIX asr Buxoro ma’rifatparvarlik muhitining Ahmad Donish singari eng serqirra va qomusiy bilimga ega bo’lgan mutafakkirlaridan biri hisoblanadi. Abdulqodir xo’ja Savdo, Shamsiddin Shohin, Abdulmajid Zufunun, Tanburiy Dilkash, Mirzo Sami, Iso Mahmud, Muztarib, Said Ahmad xo’ja Sodiqiy (Ajziy), Sahbo, Asiriy, doktor Sabir va Sadriddin Ayniy — barchalari Vozeh qatorida Ahmad Donishning izdoshlari edilar.[3;266] U nafaqat iste’dodli shoir va tazkiranavis, balki manbashunos olim, tabib va geograf sifatida ham tanilgan.

Vozezh o'zining "Tuhfat ul-ahbab" tazkirasi bilan Markaziy Osiyodagi to'xtab qolgan tazkiranavislik an'anasini qayta tiriltirdi,[5;35-36] "Savoneh ul-masolik" asari[4;24] orqali esa Markaziy Osiyoning safarnoma janriga realistik va xolis tasvir uslubini olib kirdi. Uning ilmiy qiziqishlari tibbiyot, musiqa, astronomiya va pazandachilik kabi keng sohalarni qamrab olgan bo'lib, bu mutafakkirning o'z davri madaniy taraqqiyotiga qo'shgan hissasi naqadar ulkan ekanidan dalolat beradi.[8,97]

XIX asr oxiri Buxoro adabiy va ilmiy muhitining yirik vakili Qori Rahmatulloh Vozezh o'zining "Koni lazzat va xoni ne'mat" asari bilan o'zbek-tojik pazandachilik madaniyatida yangi sahifa ochdi. Muallifning e'tirof etishicha, asarning yozilishiga hayotiy sinovlar chekinish va tanholikda yashash davri sabab bo'lgan. Bu holat mutafakkirning qalb taskini qidirish jarayonida allomalarning asarlariga murojaat qilishi[9;323] va natijada ilgari hech kim qo'l urmagan sohani – taomlar tizimini tartibga solish g'oyasini tug'dirgan.

**Adabiyotlar tahlili va metodologiyasi.** Vozezh ushbu asarni yaratishda shunchaki retseptlar to'plamiga emas, balki fundamental tibbiy manbalarga tayangan. Bu holat asarning oddiy pazandachilik kitobidan yuqori turishini ta'minlaydi. Vozezhning ta'kidlashicha, tibbiyotga oid kitoblarda dori-darmonlar, malhamlar va sharbatlar tizimli bayon etilgan bo'lsa-da, nafis taomlar va shirinliklar retseptlari tarqoq va tartibsiz holatda edi. U ushbu tarqoq ma'lumotlarni o'z tajribasi bilan boyitib, yagona tizimga keltirdi. Qori Rahmatulloh Vozezh hayoti va ijodini o'rganishda T. Nematzodaning "Vozezh" (1957) asari fundamental ilmiy manba hisoblanadi. Ushbu tadqiqot Vozezh ijodini ilk bor ma'rifatparvarlik adabiyoti nuqtayi nazaridan tizimli tahlil qilib bergan.

T. Nematzoda tadqiqotlari[1;11-120]: Olim Vozezhning "Koni lazzat va xoni ne'mat" asari ustida to'xtalib, uning yozilish sabablarini mutafakkirning o'z e'tiroflari asosida ochib bergan. Shuningdek, u asarning strukturasi ilk bor ilmiy tavsiflagan.

Rasul Hodizoda va Usmon Karimov[2,183-260]: Ushbu olimlar Vozezhni XIX asrning ikkinchi yarmidagi Ahmad Donishdan keyingi ikkinchi yirik ma'rifatparvar adib sifatida baholaydilar. Ular Vozezhning "Savoneh ul-masolik" va "Tuhfat ul-ahbob" asarlarini janr xususiyatlari va g'oyaviy yo'nalishi bo'yicha tahlil qilganlar.

Ushbu maqolada Vozezhning "Koni lazzat" asarini o'rganishda quyidagi metodologik yondashuvlardan foydalaniladi:

Tizimli tahlilga ko'ra asardagi taomlar, nonlar va shirinliklarning tasniflanishi arab alifbosi tartibida ("Bob alif", "Bob dol") o'rganiladi.

Qiyosiy-tarixiy metod tahliliga ko'ra Vozezh asari o'zidan oldingi Abu Ishoq Sheroziyning "Qanz ul-ishtiho" asari hamda u foydalangan "Zaxirai Xorazmshohiy", "Qarobodini Qodiriy" kabi tibbiy ensiklopediyalar bilan qiyoslanadi.[1;113]

Etnografik tahlilga ko'ra asarda keltirilgan 228 xil osh va 18 turdagi nonlarning hududiy xususiyatlari (Buxoro, Eron, Hindiston) orqali davr turmush tarzi qayta tiklanadi.

Manbashunoslik tahliliga ko'ra esa T. Nematzoda va boshqa adabiyotshunoslarning ilmiy xulosalariga tayanib, Vozezhning "Koni lazzat" asarini oddiy retseptlar to'plami emas, balki "qarobodin" (tibbiy dori-darmonlar majmuasi)ga yaqin tizimli asar ekanligi isbotlanadi.[1;116] Adibning bu asari xalqimizning ma'naviy merosi bo'lib, barkamol avlodni tarbiyalashda muhim ahamiyat kasb etadi.[6;19-21]

**Natijalar va muhokama.** Qori Rahmatulloh Vozehning **“Koni lazzat va xoni ne’mat”** asari ustida olib borilgan tadqiqotlar natijasida uning XIX asr Markaziy Osiyo ilm-fani va madaniyatidagi o’rni quyidagicha aniqlandi:

Qori Rahmatulloh Vozeh ushbu asarni hayotining murakkab pallasida ya’ni taqdir va zamon taqozosi bilan bir muddat chekinish va tanholikda yashashga to’g’ri kelgan davrida yaratgan. Mufakkir o’z ko’nglini tinchlantirish va g’amgin qalbiga taskin berish maqsadida allomalarning kitoblarini mutolaa qilish jarayonida ilgari hech kim tizimga solmagan soha ya’ni taomlar retseptlarini ilmiy majmua holiga keltirishga qaror qilgan. Natijada u har bir ilm va fandan imkon darajasida chuqur tafakkur va izlanish olib borib taomlar retseptini tarqoq va tartibsiz holatdan yagona tizimli asar holiga keltirishga muvaffaq bo’lgan.

So’nggi yillarda olib borilgan izlanishlarning natijasiga ko’ra, Vozeh asarni yaratishda shunchaki amaliy tajribaga tayanib qolmasdan balki Sharq tabobatining eng yirik manbalariga tayangan. Muallif Muhammad Akbar Arzoniyning “Qarobodini Qodiriy” hamda Mirmuhammadzamon Tankobuniyning “Tuhfat ul-mo’minin” va Solih binni Muhammadning “Amal us-solihin” asarlaridan foydalangan. Shuningdek o’n jilddan iborat tibbiyot ensiklopediyasi hisoblangan “Zaxirai Xorazmshohiy” va “Qarobodini kabir” hamda “Matla’ ul-ulum” va “Iksiri a’zam” kabi asarlardagi ma’lumotlardan unumli foydalanib shaxsan o’zi to’plagan materiallarga tayangan holda hijriy 1298 yilda ushbu asarni tashkil etgan.

Asarning strukturaviy tuzilishi va qamrovi o’sha davr uchun noyob hodisa hisoblanadi. Asar ikki jilddan iborat bo’lib uni shartli ravishda muqaddima va ikki qism hamda xotima bo’limlariga ajratish mumkin. Muqaddimada o’n sakkiz turdagi nonlar haqida ma’lumot berilgan bo’lib bular sirasiga bodom noni va boqirxon noni hamda sangak noni va shirmoy noni kabilarni kiritish mumkin. Birinchi qismda yigirma ikki bobda taom turlariga ko’ra yuz to’qqiz xil hamda alohida nom va shaxslar nuqtai nazaridan ikki yuz yigirma sakkiz xil osh tasvirlangan. Ikkinchi qismda esa yuz oltmish to’qqiz turdagi holva haqida so’z boradi.[2;194]

Muhokama jarayonida Vozehning o’ziga xosligi shunda ko’rinadiki u o’zidan oldingi mualliflardan farqli o’laroq taomlarning tarkibi va tayyorlash usullari haqida batafsil ma’lumot bergan. Masalan o’n beshinchi asr boshlarida Abu Ishoq Xalochiy At’imai Sheroziy taomlarni g’azal va doston qahramonlari sifatida tasvirlagan bo’lsa-da ularning tarkibi haqida ma’lumot bermagan edi. Vozeh esa taom turlari va holva navlari hamda turli xil tuzlamalarni arab alifbosi tartibida keltirib ularni boblarga ajratgan. Hoji Azimi Shar’iy ta’kidlaganidek bungacha bunday asarni jamlab tartibga solishga hech kim muvaffaq bo’lmagan.

Asar nafaqat O’rta Osiyo xalqlari taomlari balki Eronning “Bo’roni xiyor” va Hindistonning “Barro” kabi mashhur taomlarini ham o’z ichiga oladi. Bu esa asarni nafaqat oshpazlik qo’llanmasi balki o’sha davr aholisining turmush tarzini o’rganishda muhim etnografik manba sifatida baholashga asos bo’ladi. Bu adibning asarlarida soxtalik yo’qligini, xolisligini hamda shoirning mahorati zamondosh davr shoirlari Xoja A’zam Shariy, Afzal Maxdum Pirmastiy tomonidan yuqori baholangan.[7;1683]

“Koni lazzat va xoni ne’mat” shartli ravishda muqaddima, ikki asosiy qism va xotimadan tashkil topgan:

1. Muqaddima: Non madaniyatiga bag’ishlangan bo’lib, unda 18 turdagi non (bodom non, boqirxon, patir non, sangak, shirmoy va b.) tavsiflangan.
2. Birinchi qism: 22 bobdan iborat bo’lib, 228 xil osh (taom) turlari keltirilgan.
3. Ikkinchi qism: 20 bobda 169 turdagi halva va shirinliklar bayon etilgan.

4. Xotima: Ikki faslga bo'linib, 23 xil tuzlama (salatlar) va 33 turdagi murabbolarni o'z ichiga oladi.

Taomlarning arab alifbosi tartibida (“Bob alif”, “Bob dol” kabi) joylashtirilishi asarning ilmiy-lug'aviy qiymatini oshiradi.[1;114]

**Xulosa va tavsiyalar.** Qori Rahmatulloh Vozehnin mazkur asari XIX asr Buxoro madaniy hayotining o'ziga xos qomusiy manbasi bo'lib hisoblanadi Tadqiqotlar shuni ko'rsatadiki mutafakkir taomlar tasnifiga shunchaki oshpazlik retseptlari sifatida emas balki inson salomatligini saqlashning muhim omili sifatida yondashgan Muallifning tarqoq ma'lumotlarni tizimlashtirishda allomalar yaratgan tibbiy ensiklopediyalardan unumli foydalangani asarning ilmiy salmog'ini oshirgan Vozehtomonidan ilgari surilgan me'yor va poklik tamoyillari bugungi kun sog'lom ovqatlanish madaniyati uchun ham dolzarb ahamiyatga ega.

Asarning etnografik qamrovi kengligi uni nafaqat mahalliy balki mintaqaviy oshpazlik tarixini o'rganishda asosiy manba sifatida xizmat qilishiga imkon beradi Mazkur tadqiqot natijalaridan oliy o'quv yurtlarining manbashunoslik va ma'naviyatshunoslik kurslarida foydalanish tavsiya etiladi Kelajakda Vozehtomonidan ilgari surilgan me'yor va poklik tamoyillari bugungi kun sog'lom ovqatlanish madaniyati uchun ham dolzarb ahamiyatga ega.

#### Adabiyotlar/Литература/References:

1. Ne'matzoda T. Vozehtomonidan ilgari surilgan me'yor va poklik tamoyillari bugungi kun sog'lom ovqatlanish madaniyati uchun ham dolzarb ahamiyatga ega. –Deshanbe: Irfon, 1965. –230 b.
2. Hodizoda R. Adabiyoti tojik dar nimai duvvumi asri XIX. –Dushanbe: Donish, 1968. –294 b
3. Богоутдинов А. М. Очерки по истории таджикской философии. — Сталинабад : Таджикгосиздат, 1961. — 333 с.
4. Abdullayeva, S. N. *Qori Rahmatulloh Vozehtomonidan ilgari surilgan me'yor va poklik tamoyillari bugungi kun sog'lom ovqatlanish madaniyati uchun ham dolzarb ahamiyatga ega.* //Eurasian Journal of Medical and Natural Sciences, 2024. – V. 2, № 4(3). – B. 24–25.
5. Abdullayeva, S. N. *Rahmatullah Vazeh's Poor Live with Full of Energy of Islam* // Ijtimoiy fanlarda innovasiya onlayn ilmiy jurnali, 2024. – J. 4, № 9 (September). – B. 35–36.
6. Abdullayeva, S. N. *Qori Rahmatulloh Vozehtomonidan ilgari surilgan me'yor va poklik tamoyillari bugungi kun sog'lom ovqatlanish madaniyati uchun ham dolzarb ahamiyatga ega.* //Ijtimoiy fanlarda innovasiya onlayn ilmiy jurnali, 2024. – J. 4, № 6 (June). – B. 19–21.
7. Abdullayeva, S. N. *XIX asrning 2-yarmida Buxoro amirligidagi ijtimoiy hayot Vozehtomonidan ilgari surilgan me'yor va poklik tamoyillari bugungi kun sog'lom ovqatlanish madaniyati uchun ham dolzarb ahamiyatga ega.* //Modern Science and Research, 2025. – V. 4, № 5. – B. 1683–1686.
8. Abdullayeva, S. N. *Women's Life in Bukhara in the Book "Aqoid un-Nisa" of Rahmatullah Vozehtomonidan ilgari surilgan me'yor va poklik tamoyillari bugungi kun sog'lom ovqatlanish madaniyati uchun ham dolzarb ahamiyatga ega.* //Ilm-Fan va Innovatsiya, №44 ilmiy masofaviy onlayn konferensiya materiallari. – 2025, noyabr. – B. 96–99.
9. Abdullayeva, S. N. *Vozehtomonidan ilgari surilgan me'yor va poklik tamoyillari bugungi kun sog'lom ovqatlanish madaniyati uchun ham dolzarb ahamiyatga ega.* // “Fan, innovatsiya va texnologiyalar rivojlanishining dolzarb muammolari va yechimlari” mavzusidagi Respublika ilmiy-amaliy onlayn konferensiyasi materiallari. –O'zbekiston, Farg'ona, Qo'qon, 2026. – B. 323–324.

# SCIENCEPROBLEMS.UZ

## IJTIMOYIY-GUMANITAR FANLARNING DOLZARB MUAMMOLARI

*№ 3 (6) – 2026*

## АКТУАЛЬНЫЕ ПРОБЛЕМЫ СОЦИАЛЬНО- ГУМАНИТАРНЫХ НАУК

## ACTUAL PROBLEMS OF HUMANITIES AND SOCIAL SCIENCES

**“Ijtimoiy-gumanitar fanlarning dolzarb muammolari”** elektron jurnali 2020-yil 6-avgust kuni 1368-sonli guvohnoma bilan davlat ro'yxatiga olingan.

**Muassis:** “SCIENCEPROBLEMS TEAM”  
mas'uliyati cheklangan jamiyati

**Tahririyat manzili:**

100070. Toshkent shahri, Yakkasaroy tumani, Kichik Beshyog'och ko'chasi, 70/10-uy. Elektron manzil:

[scienceproblems.uz@gmail.com](mailto:scienceproblems.uz@gmail.com)

**Bog'lanish uchun telefon:**

(99) 602-09-84 (telegram).